

فصل دهم
حجت الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

غم شیرین

محرم اولین ماه از تقویم قمری و آغاز سال هجری قمری است، اما برای ما ایرانی‌ها آغاز ماه محرم، یادآور خاطرات زیبایی این روزها در دوران بچگی و کوچکی و شوروحال خاص همیشگی این ایام است که محرم گرچه به‌ظاهر برای ما ایرانی‌ها ماه غم و یادآور قیام و شهادت حضرت سیدالشهدا^(ع) است اما شرکت در گردهمایی‌های بزرگ در این ایام و نذری دادن‌ها و برپایی پرچم‌های سیاه عزاداری و سینه‌زدن‌ها و زنجیرزدن‌ها و اعمال خاص این ایام، بیشتر یک تصویر و خاطره دلچسب و معنوی برای ماست که خدا را شکر بعد گذشت سالیان دراز همچنان حفظ و همواره به شور آن افزوده شده است.

غم درواقع خواست قلبی هیچ انسانی نیست و هیچ فردی از غم استقبال نمی‌کند اما فرق غمی که در این ایام و در مجالس امام حسین^(ع) وجوددارد باغم‌های دیگر را فقط فردی می‌فهمد که عمرش را در این گونه مجالس در محرم و غیرمحرم گذرانده باشد. یک غم شیرین، غمی که یک شادی و فرح عمیق را انسان، بعدش تجربه می‌کند و نشان از یک رضایت قلبی و آرامش معنوی دارد، احساسی که از برکات محرم امام حسین^(ع) و شرکت در مجالس این

ایام است. یکی از احادیث معروف که در این ایام بر پرده‌ها و بیرق‌ها نوشته می‌شود، جمله «ان الحسین مصباح الهدی و سفینه النجاه» است، یعنی امام حسین^(ع) چراغ هدایت و کشتی نجات است، البته همه اهل بیت در این صفت، مشترک هستند اما به‌خاطر خصوصیات ویژه امام حسین^(ع) که ناشی از شرایط زمانه ایشان بود، این صفات بیشتر از تمام اهل بیت^(ع) در آن حضرت جلوه‌گر شده است.

البته اصل این عبارت مشهور در متون دینی و اسناد ما با اندکی تغییر وجود دارد. در کتاب «اعلام‌الوری، طبرسی، ص ۴۰۰ آمده است:

«إِنَّهُ لَمَكْتُوبٌ عَلَى تَجِيبِ عَرَشِي ا... مَضْبِاخُ هَادٍ وَ سَفِينَةُ نَجَاهِ:

در طرف راست عرش نوشته شده است: حسین^(ع) چراغ هدایت و کشتی نجات است، امام موسی صدر در کتاب «سفر شهادت» که دربردارنده گفتارهای وی درباره قیام عاشورا و ابعاد و نتایج و پیامدهای این نهضت است، درباره این حدیث و ویژگی‌های امام حسین^(ع) می‌گوید: «رسول خدا^(ص) فرموده است: إِنَّ الْحُسَيْنَ مِصْبَاحُ الْهَدْيِ وَ سَفِينَةُ النَّجَاهِ، حسین، چراغ هدایت و کشتی نجات است، کشتی نجات است، چون یکی از دو تنقلین است که پیامبر^(ص) برای امت خود باقی گذاشته و فرموده‌اند: «مَثَلُ أَهْلِ بَيْتِي مَثَلُ سَفِينَةِ نَوْحٍ مَنْ رَزَقَهَا نَجَا وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا غَرِقَ»، مثل اهل بیت من مانند کشتی نوح است، هر که بر آن کشتی سوار شود، نجات یابد و هر که از آن بازماند غرق شود، ولی در این میان، امام حسین^(ع) ویژگی خاصی دارد. پیامبر^(ص) راه هدایت را به راهی تاریک تشبیه می‌کنند که نیاز به چراغ و نور دارد و آن چراغ و نور، امام حسین^(ع) است.

معنای این سخن، روشن است.

مجالس امام حسین^(ع) جلوه‌ای از همین هدایتگری حضرت و کشتی نجات حسینی است که البته باید مراقب انحراف این مجالس بود و نگذاشت از جامعیت و محتوا

خالی شود. رهبر معظم انقلاب در این‌باره می‌فرماید:

«مبیلغان، زیر نام حسین بن علی تبلیغ می‌کنیم، این فرصت بزرگ را یاد این بزرگوار به مبیلغان دین بخشیده است که بتوانند تبلیغ دین را در سطوح مختلف انجام بدهند... هم صرف پرداختن به عاطفه و فراموش کردن جنبه منطقی و عقل که در ما جاری حسین بن علی^(ع) نهفته است، کوچک کردن حادثه است، هم فراموش کردن جنبه حماسه و عزت، ناقص کردن این حادثه عظیم و شکستن یک جواهر گران‌بهاست. این مسئله را باید همه مراقب باشیم، (۸۴/۱۱/۵).

از خداوند بزرگ می‌خواهیم در این ماه عزیز که نفس کشیدن در ساعات آن روزی‌مان شده است، ما را در زمره نجات‌یافتگان در کشتی نجات حسینی قرار بدهد.

ان شاءا...!

پیرس و بدان

حکم خیرات برای اموات

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم‌داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۷۲۸۹-۳۰۰ با ما در میان بگذارید.

● **سؤال:** کارهای خیر مانند تلاوت قرآن کریم، زیارت امامان معصوم^(ع)، دادن صدقه و... که انجام می‌دهیم و ثواب آن را به دیگران و به‌ویژه رفشان هدیه می‌کنیم، آیا به همه آن‌ها به‌طور یکسان می‌رسد یا آنکه بستگی به قابلیت آن‌ها دارد؟

● پاسخ اجمالی

اعمالی که ثواب آن‌ها به دیگران هدیه می‌شود، این‌گونه نیست که اگر این عمل، صد واحد ارزش داشته باشد، ابتدا به تعداد مساوی تقسیم شود و سپس بخش‌هایی از آن به افراد مدنظر هدیه داده شود، بلکه براساس روایات، عمل نیکی که انسان برای دیگران انجام می‌دهد، هم پاداشش برای خود او لحاظ می‌شود و هم به تمام کسانی می‌رسد که مدنظر بوده‌اند، به‌عنوان نمونه اگر روزی‌ها را به چند نفر هدیه کنیم، به هرکدامشان ثواب یک‌روزه کامل خواهد رسید.

بر این اساس، تفاوتی نمی‌کند که پاداش عملی را به‌صورت انفرادی برای آن شخص درنظر بگیریم یا همراه یک گروه.

در این زمینه امام صادق^(ع) فرموده‌اند: «اگر در حج خود هزار نفر را شریک کنید، برای هریک از آن‌ها یک حج نوشته می‌شود، بدون آنکه حتی از (ثواب) حج شخصی که حج را به‌جا آورده است، ذره‌ای کم شود.

در حدیث دیگری، محمد بن اسماعیل از امام رضا^(ع) پرسید: «تا چند نفر را می‌توانم در حج خود شریک کنم؟» امام^(ع) فرمودند: «هر چند نفر که مایل باشی». البته طبیعی است که هر فرد به اندازه ظرفیت خودش از آن پاداش بهره‌مند خواهد شد، چنان‌که در بعضی روایات می‌خوانیم که اهدای یک عمل به مرده، موجب می‌شود بر نعمت او افزوده یا از عذاب وی کاسته شود.

اسحاق بن عمار از امام کاظم^(ع) پرسید: «اگر فردی به حج برود و حج و عمره خویش یا قسمتی از طواف خود را برای خویشاوندش منظور کند، آیا اجر و پاداش خودش ناقص می‌شود؟»

امام پاسخ دادند: «نه، ثواب یک حج کامل برای خودش و ثواب یک حج کامل برای خویشاوند او منظور می‌شود. پاداش دیگری هم دارد که به خویشان و دوستان خود، رسیدگی و خدمت کرده است». من گفتم: «اگر آن شخص مرده باشد، باز هم ثواب حج به او می‌رسد و بر موقعیت او تأثیر می‌گذارد؟» امام فرمودند: «آری، حتی ممکن است مورد خشم و غضب خدا باشد و به وسیله ثواب حج، مشمول مغفرت قرار گیرد یا اگر در تنگنا باشد، وسعت و گشایش یابد».

من پرسیدم: «مرده‌ای که در تنگنا بوده باشد، می‌فهمد که این گشایش و وسعت از کجا به او رسیده است؟» حضرت فرمودند: «آری». پرسیدم: «اگر آن فرد، شخصی بود که با مذهب حق به دشمنی و ستیزه می‌پرداخت، باز هم ثواب حج برای او مفید واقع می‌شود؟، ایشان در پاسخ گفتند: «آری، عذاب او تخفیف می‌یابد».

با این نگاه می‌توان گفت که هر فردی به اندازه ظرفیت خود از این ثواب‌ها بهره‌مند خواهد شد، اما در پاسخ به اینکه بهتر است چه چیزهایی خیرات کنیم، می‌توان گفت تنها چیزی که اموات واقعا به آن نیاز دارند، یک خیرات خوب برای نیازمندان و خواندن دعا و نماز برای آرامش روح آن‌هاست و این کارها از بهترین نوع خیرات است.

راه‌های خیرات کردن، بسیار متنوع است و حتما نباید در خیرات برای اموات از مواد غذایی استفاده کرد. شراکت در ساخت یک محل متبرک یا آموزشی، تهیه لوازم تحریر برای دانش‌آموزان نیازمند، ایجاد آب‌سردکن‌های سزراهی، ارائه نان صلواتی، تهیه پوشاک و مایحتاج خانواده‌های فقیر، چاپ کتاب دعا و... از نمونه‌های خیرات هدفمند و ارزشمند است.

شهر

شماره ۳۳
شبه
۲۷ تیر ۱۴۰۲
شماره ۳۹۱۱

۱۴

معرف

بررسی چگونگی عزاداری ها در ماه شیدایی

شور و شعور، لازم و ملزوم منبرهای محرم

ایک نشت دیوان حسین وین صیت زده خون پسین

آمنه مستقیمه| محرم حسینی به‌ویژه دهه نخست آن که موسم باشکوه‌ترین و مفصل‌ترین و پر تعدادترین مجالس مذهبی است، فرصتی را فراهم می‌آورد تا زیر خیمه حضرت سیدالشهدا^(ع)، بهترین حس‌وحال عالم را تجربه کنیم، زیرا به گفته شاعر: «اصلا حسین^(ع) جنس غمش فرق می‌کند... بهره حداکثری از فضای هیبت، الزاماتی دارد که در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمهدی واعظ‌موسوی، خطیب و مشاوره خانواده، آن را بررسی کرده‌ایم و گزارش کاملش را می‌خوانید.

عواقب سوء بی‌توجهی به منبر و خطابه

وقتی منبر و وعظ در حاشیه قرار بگیرد و کارکرد اصیل و اصلی‌اش را از دست بدهد، خرچی آن «تربیت قشری، نسل‌آینده می‌شود، شهیدمطهری معتقد است مسلمانانی که در صدر اسلام، قشری (سطحی) فکر و عمل می‌کردند و به خوارج شهرت یافتند و مقابل امیرالمؤمنین^(ع) خراج کردند، نتیجه رویکرد اهمال‌گرایانه دستگاه خلافت بودند. درپی اهمال حکومت، آن‌ها از رشد لازم محروم شدند و قشری رشد کردند و با عمق دین آشنا نشدند و درکشان از آن سطحی بود، لذا در بزرگ‌سالی مقابل امیرالمؤمنین^(ع) دست به شمشیر بردند، بنابراین باید مراقب بود که جوانان و نوجوانان با عمق دین و معارف مذهبی آشنا شوند. گاهی می‌بینیم جوان و نوجوان مذهبی درپی تعبیر خواب و امثال آن است و آن را سند می‌داند، یعنی چیزی که در دین حجیت ندارد، معیار انتخاب و دین‌داری او شده است، لذا همسو با بیانات اخیر رهبر معظم انقلاب در جمع مبیلغان، باید قدری در محتوا و برنامه‌ریزی مجالس دینی‌مان، تجدیدنظر کنیم تا به مجلس عزاداری تراز آن‌هم در محرم حسینی برسیم.

مخاطب‌شناسی؛ شاخصه هیئت تراز

مخاطب‌شناسی نه‌کاری است آسان، نه سخت و ناشدنی؛ یعنی اگرچه مهارت و هنر می‌خواهد، شدنی و ممکن است. مخاطب‌شناسی یعنی اینکه بدانیم چه افرادی با چه خاستگاه و نیازهایی پای منبر نشسته‌اند و به هیئت و مجلس اهل بیت^(ع) آمده‌اند و با چه شبهاتی مواجهند. این شناخت به منبری و واعظ برای انتخاب محتوای درست و کاربردی کمک می‌کند. باید توجه کرد که صرف صحت و اصولی بودن محتوا، مجوز طرح و ضامن اثرگذاری آن به‌ویژه در جذب جوانان نیست؛ چون گاهی در منابر و هیئت‌ها و مجالس عزاداری، مطالب درست و متقن ارائه می‌شود اما چون ناظر به نیاز مخاطب نیست و احتیاجش را برطرف نکرده است، او را جذب و در وی اثر نمی‌کند.

به‌کارگیری رویکردهای نابجا و غیرمتناسب در مجالس مذهبی و عزاداری‌های حسینی، نشان می‌دهد ما برای افرادی سخن می‌گوییم که آن‌ها را نمی‌شناسیم و نیازشان را نمی‌دانیم. بسته‌های منبر و هیئت‌ها کثرت و متنق ارائه می‌شود اما شناسایی او تهیه و ارائه شود تا اثرگذار باشد.

انس بیشتر هیئت و مسجد در محرم

مسجد باید اولویت زندگی مسلمانان باشد. متأسفانه‌گاه درهای مساجد، بسته است و رفت‌وآمد مردم به خانه‌های خدا به برگزاری حداکثر یک وعده، دو وعده یا به‌طور خوش‌بینانه و در معدود مساجد، سه وعده نماز محدود می‌شود. بعد هم در مسجد بسته می‌شود تا وعده بعدی نماز یا برگزاری مجلس ختم و ترحیم، درحالی‌که مسجد کارکردهای متنوع دارد. وقتی مردم از نظر روحی و روانی خسته می‌شوند، به کجا باید پناه ببرند؟ نیمکت پارک چقدر می‌تواند خستگی روحی انسان را برطرف کند و او را به آرامش برساند؟ گاهی نوجوان و جوان نیاز دارد به مسجد پناه ببرد و روحانی یا رهبر مسجد آنجا حضور داشته باشد و پذیرا و سنگ‌صبور او باشد.

مسجد در زمان پیامبر^(ص) کارکردهای بسیار داشت؛ محل حضور سفیران دیگر کشورها، مقر تصمیم‌گیری برای صلح و جنگ و به تعبیر امروزی‌ها پایگاه بسیج و... بود اما این کارکردها امروز به برگزاری نماز و برپایی مجلس ختم، محدود شده است که به‌منزله ظلم در حق مسجد و به‌نوعی تعطیلی معنوی آن است. اینکه برای حضور در مسجد، نماز تحیت سفارش شده است، ریش در واژه حی یعنی حیات و زندگی‌بخشی دارد، یعنی حیات‌بخشیدن به مسجد با خواندن دو رکعت نماز: اما این کافی نیست، بلکه رفت‌وآمد مردم و پناه دانستن مسجد برای عموم به‌ویژه نسل جوان و نوجوان است که به مسجد حیات می‌دهد و خانه‌های خدا را از رکود خارج می‌کند. بهترین فرصت این رفت‌وآمد، مناسب‌های مذهبی به‌ویژه محرم حسینی است که اقشار مختلف در مساجد و هیئت‌های مذهبی حضور می‌یابند و استقرار هیئت‌ها در مساجد، می‌تواند این احیای مسجد را رقم بزند تا از ورای عزاداری‌های محرم، مسجد رونق و شکوه گذشته را بازیابد.

حجت‌الاسلام والمسلمین واعظ‌موسوی، سجد باید اولویت زندگی مسلمانان باشد. متأسفانه گاه درهای مساجد، بسته است و رفت‌وآمد مردم به خانه‌های خدا به برگزاری حداکثر یک وعده، دو وعده یا به‌طور خوش‌بینانه و در معدود مساجد، سه وعده نماز محدود می‌شود.

محور با منبر است یا مداحی؟

بیانات تازه رهبر معظم انقلاب در دیدار با مبیلغان در آستانه محرم حسینی، نشان می‌دهد که مجالس مذهبی و هیئت‌های عاشورایی باید منبرمحور، واعظ‌محور و خطیب‌محور برنامه‌ریزی و عمل کنند، نه آنکه محوریت در آن‌ها با مداحی باشد، اما با وجود این ضرورت، گاه دیده می‌شود که محور برخی هیئت‌های مذهبی با مداحان و مداحی است. درحالی‌که در مقایسه با یک خطیب و منبری، مداحان آگاهی مذهبی کمتری دارند. این واعظان هستند که حدود سی‌چهل سال از عمر خود را در کسب آگاهی از معارف مذهبی صرف کرده‌اند. تجربه طولایی و موفق سال‌های نه‌چندان دور ما نیز نشان می‌دهد که محور مجالس و هیئت‌های مذهبی با خطبا و وعاظ بوده است. نه آنکه مداحی و شور نباشد، نه! اما اصل با سخنرانی و خطابه بود و جمعیت برای شنیدن معارف اسلامی و موعظه دینی جمع می‌شدند و بخش محدودی از مجلس اهل بیت^(ع) به سینه‌زنی و عزاداری اختصاص می‌یافت، نه آنکه منبر و سخنرانی تحت‌تأثیر مداحی و مرثیه‌خوانی قرار بگیرد. به همین دلیل هم در این مجالس، آگاهی و اطلاعات دینی مردم افزایش پیدامی‌کرد، معارف مذهبی را فرامی‌گرفتند و با روح متعالی دین و سبک زندگی دینی آشنا می‌شدند و در ادامه، احساساتشان با مداحی ذاکران آل...^(ع)، تحریک می‌شد و شور و شعور مذهبی درهم می‌آمیخت و این چنین، بسته تربیتی هیئت و مجالس مذهبی کامل بود. اما چندسالی است که جلسات دینی مذهبی، مداح‌محور شده‌اند، یعنی محور عزاداری‌ها، مداحان هستند و حتی اگر از منبری و واعظ هم دعوت می‌شود، در حاشیه قرار می‌گیرند و وقت مناسب به آن‌ها داده نمی‌شود و غلبه وقت با مداحی، مرثیه‌سرایی و سینه‌زنی است و وقت کمتری به آموزش مسائل دینی اختصاص می‌یابد.

